

Taluskriisin taustat 1990-luvun alussa

Talouden korkeasuhdanne 1980-luvun lopulla vaurastutti suomalaisia, mutta alkoi myös muuttaa talouden rakennetta entistä riskialttiimmaksi. Tähän vaikutti useita tekijöitä yhtäaikaaisesti. Rahaliikenteen vapautus velkaannutti Suomen talouselämää ja yksityistalouksia voimakkaasti. Kotitalouksien velkaantuminen suhteessa vuotuisiin tuloihin nousi 40 prosentista noin 80 prosenttiin. Syntyi käsite "kasinotalous", jossa osakkeiden hintojen nousu perustui lähinnä mielikuviin ja odotuksiin eikä tiukasti reaalityönteeseen.

Öljyn hinnan lasku vuodesta 1986 alkaen vaikutti kylläkin virkistävästi Suomen talouteen, mutta samalla Neuvostoliiton talouden vaikeuksien vuoksi pienentynyt idänkauppa heikensi siitä riippuvaisen teollisuuden toimintaedellytyksiä. Vaihdataan eli clearing-kauppaan perustunut järjestelmä muutettiin vuonna 1990 vapaasti vaihdettavien valuuttojen pohjalle, mistä seurauksena oli edelleen kasvaneet ongelmat idänkaupassa.

Vuonna 1989 oli jo näkyvillä merkkejä osakekurssien ja asuntojen hintojen laskusta, joka kiihtyi voimakkaasti seuraavana vuonna. Valtiovalta ilmaisi kuitenkin halunsa jatkaa "vakaan markan" politiikkaa, jolla pyrittiin vähentämään devalvaatio-odotuksia. Tähän liittyi kesällä 1991 markan arvon kytkeminen Euroopan talousyhteisön valuuttajärjestelmään pian liian korkeaksi osoittautuneella kurssilla. Markan arvon puolustaminen ja kasvaneet talouden tasapainotuksen vaikeudet nostivat korkotason erittäin korkealle, mistä seurasi pahasti velkaantuneiden yritysten konkurssseja ja yksittäisten ihmisten joutuminen "velkaloukkuihin". Näistä syistä myös työttömyys kohosi lähivuosina nopeasti.

Vuodesta 1990 lähtien osakkeiden hinnat putosivat kolmannekseen ja kiinteistöjen arvo saavutetusta huipusta noin kolmannekseen.

Ulkomailta halpakorkoisia lainoja ottaneiden yritysten maksukyky joutui koetukselle markan devalvaation vuoksi syksyllä 1991. Samalla uusien lainojen saanti vaikeutui ja korot nousivat, jolloin pankit joutuivat kriisiin. Bruttokansantuote aleni vuoden kuluessa peräti seitsemän prosenttia. Vuonna 1992 Suomen talous oli jo uhkaavassa kierteessä, kun tuotanto lamaantui lainojen kiristyneen korkotason vuoksi ja työttömyysaste nousi yli 15 prosentin. Bruttokansantuote aleni edelleen neljä prosenttia.

Lähteinä mm: Pekka Korpinen - Juhana Vartiainen, "Elvytyksestä avoimeen kapitalismiin" teoksessa Suomalaisen tarina 4. Järjestelmien aika (1993), s. 167 - 169; Erkki Pihkala, Suomalaiset maailmantaloudessa keskiajalta EU-Suomeen (2001), s. 221 - 276; Jouko Vahtola, Suomen historia (2003), s. 414 - 415.